КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY
Выдаецца з кастрычніка 1991 г.
№ 1 (1492)
2 студзеня 2021 г.

Ледзяныя сполахі полымя

...Феерыя халодных перапляценняў, шматколернасць бліскавіцаў, чароўныя фантазійныя карункі і сюжэты — усё гэта беларускае мастацкае шкло, унікальная з'ява ў нашым культурным жыцці. Пачынаючы яшчэ ад традыцый мануфактур Радзівілаў, гэты від творчасці на нашых землях набыў высокі аўтарытэт, урэшце і не толькі на іх: славіліся тагачасныя шкляныя творы мастацтва далёка за межамі Беларусі. Уласна кажучы, гэтаксама як і ў наш час. Майстры найвышэйшага класа шклозаводаў "Нёман" і адпаведна Барысаўскага, якія ад пачатку 1960-х паспяхова працуюць ў творчых лабараторыях і сёння, прэзентуюць свету найноўшыя ўзоры айчыннага мастацкага шкла.

Мінаюць гады. Змяняюцца пакаленні майстроў. Удасканальваюцца тэхніка і тэхналогія вытворчасці. Але па-ранейшаму заварожвае чароўнае пераўтварэнне пяску, соды і мелу ў празрыстыя, бліскучыя шкляныя вырабы, бо шкло — па-сапраўднаму чароўны матэрыял, без якога наша жыццё не было б такім упрыгожаным. Менавіта таму мы і прапануем наш традыцыйны навагодні каляндар, які прадстаўляе калекцыю з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.

К

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

КУЛЬТУРА
WWW.KIMPRESS.BY
№ 1 / 2 СТУДЗЕНЯ 2021 г.

Беларускі народны каляндар на 2021 год

Народны каляндар — гэта фальклорны каляндар, у якім захаваны прыродна-храналагічныя веды народа. У яго аснове хранонімы, якія зафіксаваны ў вуснай народнай творчасці беларусаў.

Сістэматызаваны беларускі народны каляндар у складзе з велікодна-валачобнымі песнямі, якія ў строгай храналагічнай паслядоўнасці апісваюць традыцыйныя прысвяткі і святы ў тым ліку тыя, што законсерваваліся ў непараўнальных паэтычных узорах як Навагоддзі / Навалецці, з'яўляецца нашым шэдэўрам і фенаменальнай з'явай сусветнай нематэрыяльнай культуры.

У народным календары на 2021 год прадстаўлены асноўныя святы і прысвяткі з кароткімі тлумачэннямі, прыкметамі, прымаўкамі, урыўкамі з валачобных песень і гэтак далей. Дні (хранонімы), якія адзначаюць беларусы-католікі, выдзелены курсівам. Зорачкай /*/ пазначаны святы "рухомай" царкоўнай пасхаліі.

У наступным, 2022, годзе па каталіцкай пасхаліі Вялікдзень (Пасха) 17 красавіка і па праваслаўнай — 24 красавіка.

Умоўныя абазначэнні: п — панядзелак, а — аўторак, с — серада, ч — чацвер, пт — пятніца, сб — субота, н — нядзеля. Больш падрабязна пра значэнне хранонімаў календара можна прачытаць у нашых кнігах "Беларускі народны каляндар" (Мінск, 1993, 2002) і іншых.

Студзень

1. пт. Новы год. ВКЛ перайшло на студзеньскі стыль у 1550 г., Расія — у 1700 г.

6. с. Першая, Посная куцця. Перадкалядная вячэра. Які дзень, такі і год. ***Багаз'яўленне, Тры Каралі***. Католікі праводзілі маскіраваны абрад "Тры каралі", або "Гэроды".

7. ч. Раство Хрыстова. Пачатак **Каляд.** "Ой, Калядачкі, бліны-ладачкі..." Калядавалі. Насілі "звязду". Паказвалі батлейку. На Каляды праводзілі ігрышчы ("вадзілі казу", "жанілі Цярэшку", "пяклі ката", гулялі ў "Яшчура" і іншае).

9. сб. Сцяпан. Дзень найму слуг, батракоў у мінулым. "На святога Сцяпана вышэй слуга за пана".

13. с. Шчодрая куцця. Пачатак **Шчодрага тыдня.** "Мароз, хадзі куццю есці"

14. ч. Васілле. Новы год па праваслаўнаму календару. "Сею, сею пасяваю, з Новым годам вас вітаю".

18. п. Трэцяя, Галодная, Вадапосная куцця. Апошнія дні Каляд. "Каляда ад'язджае".

19. а. Вадохрышча (Кшчэнне). "Святое Кшчэнне ваду ксціла..., свет ачысціла і ваду наверх пусціла", "На Вадохрышча завіруха — на Вялікдзень таксама".

20. с. Прывадохрышча — заканчэнне Каляд. Пачатак **Малой вясельніцы** (да посту).

24. н. *Аксіння.* "Аксіння дарогу перамяце, а корм падмяце". **Фядос.** "На Фядоса цёпла".

25. п. Таццяна. Свята студэнтаў. ***Павел.*** "Вее вецер — будзе вайна".

31. н. Апанас, Гусінае свята. Свята свойскай жывёлы. "Хавай нос у апанасаўскі мароз".

Люты

1. п. *Ігнат.* "На Святога Ігната зіма багата".

2. а. *Грамніцы, Стрэчанне.* "Калі на Грамніцы нап'ецца певень вадзіцы, то на Юр'я наесца вол травіцы", "Грамніца — хлебу палавіца".

5. пт. *Агата.* Каровіна свята. "Хлеб і соль святой Агаты не пусціць бяды да хаты".

6. сб. *Дарота.* "Па Дароце высахнуць хусты на плоце". **Паўзіміца Аксіння.** "На Аксіні мяце".

11. ч. Ігнат. "Ігнат Грамніцам рад".

12. пт. *Стрэчаньскія Дзяды.

14. н. *Валянцін.* Свята закаханых. **Трыфан.** "На Трыфана зорна — вясна позняя".

15. п. Грамніцы, Стрэчанне. "Зіма з летам сустракалася, пра здароўейка пыталася". "На Грамніцы палавіна зіміцы".

17. с. **Серада Папяльцовая* (пач. Вялікага посту ў католікаў, да 3.04).

18. ч. Агата. Каровіна свята.

24. с. *Мацей.* "На Мацея дарога пацее", "На Мацея адліга - будзе мароз". **Уласcе.** Свята жывёлы. "Аўлас на сыры лас".

26. пт. Фаціння. Заступніца ад хвароб (ліхаманак, трасцы і іншага).

Сакавік

1. п. Пачатак ***Памінальнага, Дзедавага тыдня.**

4. ч. *Казімір.* "Святы Казімір дровы сякець і ў клад кладзець".

5. пт. * Дзедава пятніца.

6. сб. *Памінальніца. Канец Памінальнага тыдня. Калі "вея" ў нядзелю, то авёс трэба сеяць на 9-м тыдні, калі ў панядзелак — то на 8-м, калі ў сераду ці чацвер — то пакідалі "дзесяцінкі дзве".

8. п. *Рабы тыдзень, Вясельніца, Развітальны, Сырапусны, Масленічны тыдзень. Тыдзень перад Масленіцай. Які добры дзень на Масленым тыдні, у той дзень ад Іллі сеялі лён. Дзяўчаты вешалі "калодкі" не жанатым хлопцам. ***Дзень сустрэчы** на Масленым тыдні.

9. а. *Заляцанне на Масленым тыдні. **Янка, Паўраценне.** Мядзведзь паварочваецца ў бярлозе на другі бок.

10. с. *Лысая серада. Пратальнызалысіны.

11. ч. *Блакітны чацвер. Туманоывы дзень. ***Крывы, Тлусты чацвер, Валосы, Валосся.** Свята жывёлы. "На Валосага бліны пяклі ці аладкі, каб былі валы гладкі".

12. пт. *Цешчыны вечары. *Рыгор.* "На святога Рыгора ідуць рэкі ў мора".

13. сб. *Масленыя Дзяды (Бабы). "Дзяды не зналі бяды, а нашы ўнукі зазналі мукі". ***Залвіцыны вячоркі. Васіль Капальнік.** Са стрэх капае.

14. н. ***Масленіца.** "Масленіца ў "вятху" (пасля поўні) — дзяржы пшаніцу ў мяху, сей пшаніцу на ўсю руку". ***Развітальны, або Дараваны дзень. *Гуканне вясны.** "Блаславі, божа, зіму замыкаці, вясну загукаці". На Палессі вадзілі карагоды, "спявалі чырачку", насілі ёлку з вянком. **Аўдоцця Вясноўка. Гуканне вясны.** "На Аўдокі голы бокі". (1.03 Новы год /Новае лета) у мінулым, сакавіцкі каляндарны стыль). "Святы Еўдакей ... пераступ года".

15. п. *Паласказуб. Першы дзень Вялікага посту (да 1.05). Паласкалі зубы гарэлкаю. **Хвядот.** "На Хвядота занос — усё сена знясе".

17. с. *Уступная серада. Каб урадзіў лён, мылі верацёны ці калаўроты, хадзілі ў карчму і пераскаквалі цераз пень. **Герасім Гракоўнік.** "Герасім гракоў прыгнаў".

19. пт. *Язэп.* "Святы Язэп сярод посту шлюб дае прахвосту" (забарона на шлюб). "На Язэпа пагода — год ураджайны".

20. сб. *Зборава субота. Абрад "споведзі дзежкі". *Веснавое раўнадзенства ў 09.37 г.*

21. н. ***Зборніца, Ізбор.** Адзін з варыянтаў Новага года / лета ў час прыняцця юліянскага летазлічэння. "Святы Ізбор упярод ступіць". Пачатак збору селяніна ў поле.

22. п. Саракі. Было Новым годам / летам. Свята вясновага раўнадзенства. "Дзень з ноччу мераецца". "Святыя Саракі наперад пайшлі". Свята птушак. Прылятае 40 выраяў. "Святыя Саракі ў поле саху валаклі". **Пліска**. "На святога Пліска праб'ець лёд і пліска".

25. ч. ***Дабравешчанне, Звеставанне.*** "І птушка гнязда не кладзе". Прылёт бусла. Гуканне вясны. Было Новым годам / летам. "Перша свята — нова летца, Благавешчан зямлю сушыць". **Рыгор.** "На Рыгора зіма ідзе ў мора".

26. пт. Міжблагавешчыны (да 7 красавіка). Забарона на "запасванне" кароў.

28. н. * ***Пальмова нядзеля.*** "Вярба б'е, не я б'ю".

29. п. *Пачатак **Храстовага тыдня.** Пяклі "храсты". Засеўкі. Абрад "жаніцьбы коміна".

30. а. Аляксей Цёплы. Дзень рыбалова. "На Цёплага Аляксея рыба ідзе на нераст, карова на верас, а бортнік на хвою".

Красавік

1. с. Дар'я Вясенняя. Адбельвалі палотны.

4. н.ВЯЛІКДЗЕНЬ*** у католікаў.

5. п. *Арына.* "На Арыну сей капусту ў расадніках".

6. а. Камаедзіца. Свята мядзведзя. **Благавеснік.** Пяклі пірагі "буславы лапы".

7. с. ***Серадапосце.** Выпякалі "храстцы". **Благавешчанне**. "Благавешчанне без ластавак — халоднае лета". Абрад "Страла".

8. ч. Благуста. "На Благусту сей капусту".

9. пт. Матрона. "На Матрону шчупак хвастом лёд разбівае".

12. п. Пачатак ***Пахвальнага тыдня.** "Дзікая качка яйцом пахваліцца".

14. с. Прабуджэнне хатніка. У гэты дзень хлусілі, каб заблытаць хатніка "Апрэль — нікому не вер". **Мар'я.** Калі ў ясную н[illegible] прыбывала вада, то суха б[illegible] дзе ў жніво на хлебнай ні[illegible]

15. ч. Палікарп. "Па[illegible] так бясхлебіцы".

16. пт. *Пахвальная п[illegible]ніца. Мыццё дзежак. **М[illegible]кіта.** "Калі на Мікіту кр[illegible] гаход, то няма ні клёву, [illegible] лову рыбаловам".

17. сб. *Пахвальная субота. Не грымелі кроснамі, каб гром не грымеў.

21. с. Руф. Руф рушыць снягі.

23. пт. *Юры.* (Новы год па задыяку). "Першае святца — святы Юр'я", "Як зязюля закукуе за 12 дзён да Юр'я на "голы" лес, то не чакай ураджаю і будзе хварэць жывёла". ***Войцах.*** "Святы Вайцеху выпусціў жаўранка з меху".

24. сб. Анціп — ахоўнік зубоў.

25. **н.** ***Вербніца.** ***Марк.*** "Дождж на Марка, дык зямля як шкварка".

26. п. Пачатак ***Белага, Вялікага, тыдня. *Чысты панядзелак.** Бялілі і мылі ў хаце.

27. а. *Чысты аўторак. Каб на людзей і "гаўядо" не напала "парша", трэба ўсё мыць.

28. с. ***Дравяная страсць.** Мыюць усё драўлянае. **Пуд.** "Пуд снег пугне".

29. ч. ***Чысты чацвер.** Ідуць у лазню. Абрад мыцця дзежкі. **Арына.** "На Арыну сей капусту на расаду".

30. пт. ***Чырвоная, Велікодная, пятніца.** Сеялі гарох. **Зосім** — ахоўнік пчол. **Андрыянава ноч, Андрэй.** Ноч дзявочай варажбы і чараўніцтва.

Травень

1. сб. *Вялікая, Чырвоная, субота. Фарбавалі яйкі. Канец Вялікага посту. **Кузьма.** "Май Кузьма з морквінай сустракае, а Пахом з гурком".

2. н. *ВЯЛІКДЗЕНЬ. "Хрыстос уваскрос! — Сапраўды ўваскрос!" Быў Новым годам. "Першае свята — свята Вялікадня".

3. п. Працяг ***Вялікадня.** "Першы дзень пірагі маюць, а сярэдні пагуляюць, а паследні дзень выпраўляюць".

5. с. *Градавая серада. **Праводны, Мёртвы, тыдзень.** "Пайшла зіма да Кіева, а лета нам пакінула". **Ляльнік.** Свята Лялі — дачкі Лады. "Благаславі, маці, / Ой, Лада, маці! / Вясну заклікаці".

6. ч. *Людавы дзень. Раней у Віленскай губерні білі і качалі яйца з лубкоў, гушкаліся на арэлях. ***Вялікадне мёртвых (Наўскі Вялікдзень, Мёртвы Вялікдзень, Наўскі чацвер).** Дзень памінання на могілках. Хлопцы і дзяўчаты абліваліся вадой. **Юр'е.** Свята жывёлы. "Як дождж на Юр'я — хлеб будзе і ў дурня" Абрад "Страла".

7. пт. *Прашчэнне. Абліваліся вадой. **Алісей.** «Прыйшоў Алісей - авёс пасей». **Бабскія розбрыкі.** Скокі жанчын і качанне па зямлі дзеля ўрадлівасці.

8. сб. *Станіслаў.* «Сей лён на Станіслава — вырасце як лава». **Марк.** «Дождж на святога Марка — дык зямля, як шкварка». **Ярылавіца.** Свята Ярылы.

9. н. *Праводная нядзеля. «Ідзі, зіма, да Кучава, як ты нам надакучыла».

10. п. *Радаўнічныя Дзяды.

11. а. ***Радаўніца.** «На Радаўніцу да абеду пашуць, па абеду плачуць, а к вечару скачуць».

13. ч. ****Ушэсце.*** Унебаўшэсце пана Езуса. Свята агляду жыта. **Якуб.** «На Якуба грэе люба».

14. пт. Макарэй. Абрады ля вады.

15. сб. Барыс. Апякун поля і жывёлы.

18. а. Арына Расадніца. Дзень высаджвання расады ў Паазер'і.

20. ч. Антоній. «На святы Антоній сей авёс для коней, а як удасца дык і прадасца».

21. пт. Іван Веснавы. Апякун земляроба. «На Івана каласок, а на Пятра піражок».

22. сб. Мікола Веснавы. Свята пастухоў. ***Алёна.*** «Сей лён на Алену, будзе кашуля па калена».

23. н. ****Сёмуха, Зялёныя святкі, Святы Дух.*** Свята зелені. «На Духа будзе цёпла і суха».***Міраносцы.** «На Міраносця п'яныі бабы цігаюць адна адну за валосця». **Зілот.** «Сей пшаніцу на Зілота, і яна будзе як злота».

24. п. Пачатак ***Пераплаўнага, Чарвівага, тыдня.** Не трэба садзіць, бо заядуць чэрві. **Макей.** «Мокра на Макея — і лета не прасушыць». **Кірыла і Мяфод.** Калі дзень мокры — і лета будзе мокра.

25. а. Епіфан. «На Епіфана раніца ў чырвоным каптане, неба з барваю — гарачае лета».

26. с. *Градавая, Пераплаўная, серада. Засцярогі ад граду і дажджу.

27. ч. Сідары. «Прыйшлі Сідары — прыйшлі і сіверы».

28. пт. *Градабойцы, Ледавіты дзень (Віленская губ.). **Пахом.** «Святы Пахом павее цяплом». «Сей агуркі на Пахом — будзеш насіць мяхом».

29.сб. ****Троіца. Магдалена.*** «М. зязюльку прысылае».

31. п. Шэсць дзеў. «Лён сей позні». **Канапелька Матруна.** «У зямлю махнула». **Фядот.** «Як на дубе апушка — у Фядота поўна аўса кадушка».

Чэрвень

2. с. Тры пакутнікі. «Няма лета, але пасля іх не бывае зімы».

3. ч. Алёна, Ульяна. Дзень ільну.

4. пт. Васіліск. «Ад Васіліска і салавей блізка».

5. сб. Дзень Ефрасінні Полацкай. Хадзілі ў Полацк пакланіцца і абракацца.

7. п. Ян. «Рой перад Янам — пчаляр будзе панам».

10. ч. *Ушэсце. Абрад «Страла».

13. н. Ерамей. *Антоній.* «Антоні, аддай коні».

14. п. Юстын і Харытон. «Юстын цягне ўверх каноплі, а Харытон — лён».

16. с. ***Градавая серада. Лук'ян.** Паўднёвы вецер на Лук'яна — на добры ўраджай яравых.

18. пт. ***Сёмушныя Дзяды.**

19. сб. *Духавая субота, Зялёная субота. Свята маладой зелянiны. «Завівалі» вянкі, бярозкі.

20. н. *Сёмуха, Тройца. Культ продкаў і раслiннасці. «Павядзём Куста пад гай зялёненькі...»

21. п. *Русальніца, Іван ды Мар'я. Праводзіны вясны. «На Граннай нядзелі Русалкі сядзелі...». **Тодар.** «На Тодара раса — канапель паласа». *Летняе сонцастаянне ў 03.32 г.*

22. а. ***Конскі Вялікдзень.** Свята коней. **Кірыла.** Пачыналі касавіцу ў Паазер'і.

23. с. *Градабой, Серада Русаль. Здабывалі з ясеня святы агонь. ***Купала.*** У старажытн. — Новы год / лета.

24. ч. *Наўская Тройца, Абліваха. Памінанне продкаў на могілках. ***Ян Купальны.*** «Сонца грае».

25. пт. Анапрэй. «Хто на Нупрэя пасее грэч, той будзе бліны печ».

26. сб. Акуліна Грачышніца. Сеялі грэчку. **Задзярыхвост.** Каровы «зыкуюць».

27. н. ***Русальчыны розыгры.** Засцерагаліся рос. ***Пятроўскія запускі**. Развівалі вянкі.

28. п. *Пятроўка, Петравіца. Пятроўскі пост да 11 ліп. Пятроўка-галадоўка. **Амос.** «Прыйшоў Амос — цягне ўгору авёс».

29. а. Ціхан. «Пеўчыя птушкі заціхаюць». ***Пятрок.*** «Да Пятра зязюльцы кукаваці». «Прыйшоў Пятрок — апаў лісток, прыйдзе Ілья — ападуць і два».

Ліпень

1. ч. ***Дзявятнік.** Перавод уніятаў у праваслаўе. «Дзеўяць ягодзін на ветцы».

2. пт. ***Дзевятуха.** Дзень засцеражэння ад навальніцы.

6. а. Купалле. Свята Сонца і кахання. «Дзень адбаўленне, ночы прыбаўленне».

7. с. Іван Купала. «Учора была Купала, а сёння Іван».

8. ч. ***Дзясятнік.** «Дзясятнік гнаі возіць». ***Данат***. «Святы Данат коскі точыць».

9. пт. ***Дзясятка.** «Косы точыць». «Жыта паспявае».

10. пт. Самсон. «На Самсона дождж — сем тыдняў то ж». ***Сем братоў.*** «Сем братоў варожаць, колькі тыдняў пагоды».

12. п. Пятро. Свята заканчэння Купалля.

13. а. Паўпятро. Дзень талакі. **Сымон і Юда.** «На Сымана й Юды конь баіцца груды».

14. с. Кузьма і Дзям'ян. Свята кавалёў. «Святы Пятро жыта спеліць, св. Кузьма сярпы робіць, а св. Дзям'ян сена грабе».

17. сб. Андрэй. «Авёс у світцы, а на грэчцы і кашулі няма». «Андрэй усіх мудрэй».

18. н. Свята Месяца. «Месяц гуляе».

21. с. Казанская, Градавы дзень. Засцераганне ад нябесных стыхій, ад хвароб вачэй і галавы. **Пракоп**. Пракоп бок прыпёк.

25. н. *Якуб.* «На Якуба хлеба поўна губа». **Прокл.** Засцерагаліся вялікіх рос.

26. п. *Ганна.* Снапы кладзе. **Гаўрылей.** Засцеражэнне ад граду.

29. ч. Афінаген. Заціхаюць птушкі.

30. пт. Серпавіца, Шыпілінка (пятніца перад Іллёй). Дзень «зазубрывання» сярпоў перад жнівом.

Жнівень

1. н. Макрыны. «Глядзі восень па Макрыні».

2. п. Ілля. Свята дажджоў і навальніц. «Ілля нарабіў гнілля». «Укінуў у воду кусок ільда».

4. с. Мар'я. «Магдалена — вады па калена».

6. пт. Барыс Палікоп. «Барыс і Глеб — паспеў хлеб».

7. сб. Ганны. «Святы Ганны бабкі стаўляюць».

9. п. Палікоп. Паліць копы. **Панцеляймон.** Сцаляў ад хвароб галавы.

10. а. *Лаўрын.* «На Лаўрына спяшай да млына».

12. ч. Сіла. Жыта сей.

14. сб. Макавей, Першы Спас. Свята маку і мёду. **Спасаўка.** Пост да 27 жніўня.

15. н. *Прачыстая, Зельная.* «Прыйшла Прачыста — стала поле чыста». **Базыль.** «Базыль авечкам воўну дае».

16. п. Антоны Віхравеі. Рох. «Кірмаш на паненак» — дзень выглядання нявест.

17. а. Еўдакія. Агуркі збірае.

19. ч. Яблычны Спас. Свята садавіны.

23. п. Лаўрэн — свята млынара. «Баўтрамей і Лаўрын паказваюць, якая прыйдзе восень».

24. а. *Баўтрамей.* «Св. Баўтрамей высылае буслоў па дзяцей». «Прыйшоў Баўтрамей — жыта на зіму сей».

27. пт. Міхей. Выспяваюць брусніцы.

28. сб. Прачыстая, Зельная. Свята ўраджаю.

29. н. Трэці Спас. Свята хлеба. **Ян.** «Ян на лета прыйшоў, а ўжо восень знайшоў».

30. п. Міроны Ветрагоны. «Пыл па дарозе гоняць, па прыгожым леце стогнуць».

31. а. Флор і Лаўр. Свята коней. **Арабінавыя дзень і ноч.** Сухая навальніца, або дождж.

Верасень

5. н. Лупа. «Сей на Лупа — будзе жыта купа».

7. а. Баўтрамей. «Жыта на зіму сей».

8. с. *Другая Прачыстая.* «Меншая Прачыста — канчай сеяць начыста».

10. пт. Мацей. Абаронца ад п'янства.

11. сб. Калінавік, Іван Крываўнік. «Да Яна прасіце, дзеткі, дажджу, а па Яне я й сам упрашу».

13. п. Кіпрыян. Журавель збіраецца ў выраі.

14. а. *Узвіжанне.* Закрыванне зямлі. **Сымон.** Абрад «жаніцьбы коміна». (Асенняе Навалецце / Навагоддзе з 1493 г.). **Бабіна лета.**

19. сб. Цуды, Міхал. «Міхал з поля спіхаў».

21. н. Багач, Нараджэнне Божае Маці. Свята заканчэння ўборкі зерневых. Засідкі.

22. п. *Асенняе раўнадзенства ў 19.21г.*

24. пт. Тадора. «На Тадору ўсякае лета заканчваецца».

26. н. Стаўроўскія Дзяды

27. п. Звіжанне. Свята закрывання зямлі на зіму. Гадзюкі збіраюцца ў кучу.

29. с. *Міхал.* «Калі на Міхала з поўначы вецер вее, то не май на надвор'е надзеі». **Сіцыян.** «Святы Сацыян ды ляны пасцілаў».

Кастрычнік

2. сб. Зосім. Журавіны на Зосіма ўздымаюцца — мароз на Пакровы ўдарыць.

3. н. Астап, Астаф'я. Прыкметы па ветру.

4. п. *Пранцішак, Францішак.* «На Пранцішка зярнят шукае ў полі мышка».

8. пт. Сяргей. «З Сяргея пачынаецца зіма». **Жалезны тыдзень.** Чысцілі жалезныя рэчы.

9. сб. Іван Шаптун, Іван Кураед, Багаслоў. Шапталіся сваxі пра нявест. «Іван Багаслоў дружкі разаслаў, а на Пакрова дзеўка гатова». «Святы Б. да буракі капаў».

14. ч. Пакровы, Трэцяя Прачыстая. Вясельная пара. «Свята Пакрова, пакрый зямельку лісточкам, а галоўку — вяночкам». «Пакровы — зарыкалі каровы». **Дзявоцкае лета** (па 21.10). Прымалі «ў дзеўкі» сяброўак.

21. ч. Трыфан, Палагея. «Золкім ветрам вее». ***Зміцер.*** «Да Змітра баба хітра».

25. п. Марцін — свята млынароў. Частаваліся гусяцінай на млынавым крузе. «Марцін святы — любіцель гагаты».

28. ч. *Сымон і Юда.* «Сымон з Юдаю працу ў полі канчаюць, хаты аглядаюць». ***Параскева Пятніцкая.*** Забарона на прадзенне.

29. пт. Лонгін. Збавіцель ад хвароб вачэй.

30. сб. Паклоны. Дзень адбівання паклонаў.

31. н. Лука. «Хто сее да Лукі, не будзе мець ні хлеба, ні мукі». Дзень іканапісцаў. ***Юльян*** - ахоўнік дзяцей.

Лістапад

1. п. *Усе святыя.*

2. а. *Задушны дзень.* Памінальны дзень.

4. ч. Казанская. «Да Казанскай — не зіма, а пасля — не восень; зранку дождж, з вечара — снег. Выязджай на Казанскую на калёсах, а палазы з сабой прыхапі».

6. сб. Асяніны, Змітраўскія Дзяды. «Святыя дзяды, завём вас...».

8. п. Зміцер. «Да Змітра дзеўка хітра». Канец надзеі выйсці замуж у гэтым годзе.

9. а. *Тодар.* «На Тадора поўна камора».

10. с. Параскі. Апякунка жанчын і рукадзелля.

11. ч. Настуся. Настуся стрыжэ авечкі. ***Марцін.*** «Мядзведзь кладзецца ў бярлогу».

12. пт. Артошка. Пачатак прадзення.

14. н. Кузьма-Дзям'ян. Апякун земляробства, кавалёў і вяселля.

21. н. Міхайлаў дзень. Абаронца ад грому. Мядзведзі ідуць у спячку.

22. п. Матрона. «З Матроны становіцца зіма».

24. с. Хвёдар Студзянец. «Хвёдаравы вятры галоднымі ваўкамі скуголяць».

25. ч. *Кацярыны.* «Кацярына забрала лета». **Іван Міласцівы.** Дзень падарункаў.

27. сб. Юстыніян. Апякун плоднасці і дзяцінства. **Піліп.** Пярэдадзень Піліпоўскага посту (да 7 студзеня).

28. н. Піліпаўка - перадкалядны пост (да 06.01).

29. п. Мацей. «На Мацея зіма пацее».

30. а. *Андрэйкі*. Дзявочае свята.

Снежань

4. сб. *Барбара.* «Барбара ноч урвала, а дзень надтачыла». **Уvядзенне.** Водзяцца ваўкі.

5. н. Пракоп. *Савы.* «Барбара мосціць, Сава цвікі войстрыць, а Мікола прыбівае».

6. п. *Мікола.* «Хвалі зіму па Міколе». **Матрыхваны.** Не пралі.

7. а. Кацярыны. «Забрала край лета».

9. ч. Юр'е Зімовы. Юра мосціць. ***Ганны.*** «Ад Ганны да Каляд два тыдні і два дні».

13. п. Андросы, Андрэйкі. Варажылі.

14. а. Навум. «Наставіць на вум». Пачыналі вучыць дзяцей грамаце.

17. пт. Варвары. «Мікола і Варвара ноч урвалі».

18. сб. Савы, Міколін бацька. «Сава мосце, а Мікола гвоздзе».

19. н. Мікола Зімовы. «Без Міколы небывае ні зіма, ні лета». «Мікола марозам гвоздзіць».

21. а. *Зімовае сонцастаянне ў 15.59 г.*

22. с. Ганны. «Ганны — прыбавіцца багата дня». «Ганкі — палічаны дзянькі».

24. пт. *Посная куцця.* Пачатак Каляд (да 6 студз.).

25. сб. *Божае Нараджэнне.* Было Новым годам. «Свята Ражаство упярод пашло, новы гадок павёў радок». **Спірыдон Сонцаварот.**

26. н. *Сцяпан.* Дзень найму батракоў у мінулым. «Кожны сабе пан».

31. пт. *Багатая куцця. Сільвестр.* Варажылі дзяўчаты. **Марк.** «Марка да Варка — няхай будзе парка».

Алесь ЛОЗКА, фалькларыст

КУЛЬТУРА
ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч; **намеснік галоўнага рэдактара** — Юрый КАРПЕНКА; **адказны сакратар** — Таццяна ПАШЭНЬКА; **рэдактар аддзела:** Яўген РАГІН; **аглядальнікі рэдакцыі:** Зміцер ЮРКЕВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт:** Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД.
Сайт: **www.kimpress.by.** E-mail: **kultura@tut.by.** Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна;
першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.
Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
©"Культура", 2020.
Наклад 3077. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпісана ў друк 30.12.2020 у 18.00. Замова 11.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

КУЛЬТУРА

2021 СТУДЗЕНЬ

Ісаевіч Галіна Анатольеўна. Дэкаратыўны набор «Сапфір», 1972 г. *Каляровае шкло; глыбокая грань.*

Мягкова Людміла Міхайлаўна. Дэкаратыўная кампазіцыя «Елкі», 1989 г. *Каляровае шкло, бясколернае шкло, малочнае шкло; гута.*

Гэты месяц сімвалізуе сабой лічбу "1" — першы, што адкрывае год. А ў ім ужо дамінуе лічба "12". Людзі з нейкіх прычын шануюць лічбу "12". Дванаццаць знакаў Задыяка, дванаццаць месяцаў, дванаццаць гадзін у дні і начы. Тыя, хто схільны ва ўсім бачыць містычны сэнс, лічаць, што "12" — гэта ўвасабленне касмічнага ладу, сусветнай гармоніі. Гэта сакральная лічба праходзіць праз міфалогію светабудовы бадай усіх народаў свету. Нашы продкі, што шмат стагоддзяў таму атабарыліся на гэтай зямлі, — не выключэнне. А праз сваю блізкасць да прыроды, нават праз тоеснасць з ёй, продкі далі дванаццаці ўмоўным адрэзкам года назвы, адпавядаючыя прыродным з'явам. У назвах зімовых месяцаў — эскалацыя холаду. Мабыць, крышталь як ніякі іншы выяўленчы сродак дэкаратыўнага мастацтва выяўляе зіхатлівасць, іскрыстасць студзеня.

Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

КУЛЬТУРА

ЛЮТЫ 2021

Леантовіч Валерый Аляксеевіч — аўтар формы.
Данчук Вікторыя Яфімаўна— аўтар малюнка роспісу. Чайны сервіз «Шэрань», 1986 г. *Фарфор; адводка золатам, крыццё кобальтам, дэколь.*

Гэты месяц таксама “крышталёвы”. Хіба з той розніцай, што “крышталь” не празрысты, як у студзені, а прыгожа замутнёны, “мацІраваны” завеямі і... чаканнем непазбежнага надыходу вясны. “Люты сцюжамі лютуе — ад вясны снягі вартуе”, кажа народ. “Студзень студзіць рунь густую. Люты злосны, ён лютуе”, — падсумоўвае сялянскі досвед Рыгор Барадулін. Люты — памежжа зімы і вясны, якое так любіў маляваць наш геній Вітольд Бялыніцкі-Біруля. Праўда, у гарадах, якія прынята называюць “другой прыродай, — а яна адносна “першай” ці не суцэльная анамалія, мы можам і не заўважыць, як студзень пераходзіць у люты, а люты ў сакавік. Бо каб даведацца пра надвор'е часцей глядзім не на неба, а ў інтэрнэт.

Мягкова Людміла Міхайлаўна. Дэкаратыўная кампазіцыя «Іней», 1999 г. *Бясколернае шкло; матаванне.*

Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28							

КУЛЬТУРА

САКАВІК 2021

“Згінулі сцюжы, марозы, мяцеліцы,
Болей не мерзне душа ні адна.
Сонейкам цёпленькім, зелянню вабнаю
Абдаравала зямельку вясна.”

Так сказаў пра вясну Янка Купала. Ягоная творчасць у пэўнай ступені паспрыяла ператварэнню сялянскага этнасу ў мадэрную, гарадскую нацыю. Але канкрэтна прыроду наш геній успрымаў з гледзішча вяскоўца — як чалавек, добра дасведчаны ў працы на зямлі. Гараджанін у гэтых радках убачыць вясну ўвогуле, а вось вясковец яшчэ і канкрэтны месяц ці нават тыдзень часу абуджэння прыроды пасля зімовага сну. Вясновыя фарбы маюць прыцягальную, магічную сілу. На тле надакучлівай, адыходзячай манахромнасці зімы нават сціплыя парасткі шматквецця глядзяцца больш натхняльна і ўрачыста, чым раскошныя фарбы апагея лета.

Грыцкоў Леанід Васільевіч. Дэкаратыўны набор «Жнівень», 1984 г. *Гліна, паліва; лепка.*

Грыцкоў Леанід Васільевіч. Дэкаратыўны набор «Бярэзіна», 1985 г. *Дрэва, бісквіт, лаза; солі, хімічны фарбавальнік.*

Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

КУЛЬТУРА

КРАСАВІК 2021

Абрамава Антаніна іванаўна. Ваза, блюда «Сланечнік», 1960 г. *Жоўты крышталь; грань.*

Мягкова Людміла Міхайлаўна. Дэкаратыўная бутыль «Кветкі на асфальце», 1985 г.
Дымчатае шкло, гута; матаванне.

Вясна ўжо ўсталявалася, але як і ў сакавіку ўсё яшчэ чутно, хай і цішэй, водгулле зімы. Рэдка, але здараюцца нават замаразкі. І ўсё ж колераваю гаму чацвёртага месяца года вызначае не пахмурнае неба з праблісками блакіту, а сонца, якое трывала замацоўваецца на небасхіле.
"Следам з краскай красавік, і лясун, і палявік" — гэта зноў Рыгор Барадулін і ягоны верш "Год-карагод". У красавіку горад пачынае масава выпраўляцца на прыроду, на лецішчы. Але па вясне і ў гарадах назіраецца, як кажуць, "двіж". Падаецца, што вясне найбольш радуюцца жанчыны, якія восенню і зімой вымушаны хаваць прыгажосць пад цяжкія паліто і футры. І вось здараецца нагода — раскрыцца як кветка пад сонцам.

Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

КУЛЬТУРА

МАЙ 2021

Мягкова Людміла Міхайлаўна. Дэкаратыўная кампазіцыя «Вясновая песня», 1988 г. *Каляровае шкло; гута.*

Мягкова Людміла Міхайлаўна. Дэкаратыўная кампазіцыя «Раніца туманная», 1999 г. *Каляровае шкло, бескаляровае шкло; гута, матаванне.*

Ён жа ТРАВЕНЬ. Адносна нядаўна ў нашай свядомасці гэты месяц меў колер спрэс чырвоны. 1 Мая — Дзень сусветнай салідарнасці… Цяпер жа на першы план зноў выйшлі ягоныя натуральныя, прыродныя колеры яркіх кветак сярод зялёнай травы. Але гэта яшчэ і 9 Мая — Дзень Вялікай Перамогі, адна з самых памятных дат нашага гістарычнага календара. Мабыць, калі не назаўсёды, дык на доўгі час гэты месяц будзе для нас і “траўнем” — сымбалем цвіцення, бурлівай маладосці напярэдадні, дай Божа, мудрай сталасці, і маем Перамогі — успамінам пра тое, як мы здолелі выстаяць у жорсткім выпрабаванні і выратаваць свет. Спалучэнне “травень-май” у нашым лёсе і ў нашай мове зусім невыпадковае.

Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			

КУЛЬТУРА

ЧЭРВЕНЬ 2021

Мягкова Людміла Міхайлаўна. Дэкаратыўная кампазіцыя «Вецер», 1981 г. Каляровае шкло, бескаляровае шкло; гута, прылепы.

Сазыкіна Вольга Юр'еўна.
Дэкаратыўнае блюда, 1980 г.
Каляровае шкло, бясколернае шкло; фактурызацыя шклотканінай.

Пачатак лета і сярэдзіна года. Самы доўгі дзень і самая кароткая ноч. Купальская ноч, калі, згодна з легендай, расцвітае Папараць-кветка. Паводле законаў прыроды папараць не цвіце. З іншага боку, на працягу гісторыі і беларусы як народ неаднаразова маглі знікнуць, растварыцца сярод суседзяў. Але і папараць цвіце, і Беларусь існуе. І будзе жыць!

Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30				

КУЛЬТУРА

2021 ЛІПЕНЬ

Мягкова Людміла Міхайлаўна. Дэкаратыўная кампазіцыя «Кветкі лугавыя», 1986 г. *Каляровае шкло, бескаляровае шкло, каляровая крошка; гута, матаванне.*

Грыгарышына Валянціна Іванаўна. Форма 1 з дэкаратыўнай кампазіцыі «Папараць-кветка. Дзень» (з 3 прадметаў). Шамот, соль, глазур; глянцгольд.

Сярэдзіна лета і паварот на зіму, а для пачатку — на восень. Як і чэрвень — гэта час, калі нашы суайчыннікі імкнуцца атрымаць працоўны адпачынак і за адсутнасцю ў нашай краіне марскога ўзбярэжжа і іншай экзотыкі правесці яго за межамі краіны — там, дзе цёплае мора. Але апошнім часам па незалежным ад нас прычынах вандроўкі за межы Беларусі сталі небяспечнымі для здароўя і нават жыцця. Праз гэта беларусы скіравалі свой вандроўны імпэт на родны край і адкрылі для сябе… Беларусь. Убачылі родны край у новых фарбах. Ёсць спадзяванні, што гэта тэндэнцыя набудзе ўстойлівасць і будзе мець працяг, нават калі ў навакольным свеце ўсё ўсталюецца найлепшым чынам.

Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	

КУЛЬТУРА

ЖНІВЕНЬ 2021

Гаўрылаў Віктар Георгіевіч — аўтар формы. Літвіненка Ганна Васільеўна — аўтар роспісу. Чайнік «Ураджайны», 1970 — 1980 гг. Фарфор; надглазурны паліхромны роспіс, дамалёўка золатам, стракатанне.

Сотнікаў Аляксей Георгіевіч — аўтар мадэлі; скульптар-анімаліст, заслужаны мастак РСФСР; Дулеўскі фарфоравы завод. Скульптура «На птушніку», 1955 г. *Фарфор; надглазурны роспіс, дамалёўка золатам.*

Малышаў Леанід Рыгоравіч — аўтар формы і малюнка. Набор для напояў «Рагуля», 1996 г. *Фарфор; падглазурны роспіс, дамалёўка золатам, стракатанне.*

Як вынікае з назвы — час жніва. Гэтым, бадай, усё і сказана. У плане метафізічным жнівень — гэта памежжа маладосці і сталасці. У сэнсе канкрэтным жнівень можа быць вяртаннем на працу пасля адпачынку, а па жыцці гэта патрэба азірнуцца на засвоенае і здзейсненае з разуменнем, што ты ўжо досыць дарослы, каб жыць сваім розумам. Час добры, але крыху сумны. “А ўсё ж такі шкада, што скончылася лета…” — спяваў славуты бард савецкай пары. І насамрэч шкада.

Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			

КУЛЬТУРА

ВЕРАСЕНЬ 2021

Угрыновіч Уладзімір Вікенцьевіч. Дэкаратыўная кампазіцыя «Стварэнне свету». *Гліна, глазур; лепка, абпал, кракле.*

Сазыкіна Вольга Юр'еўна. Дэкаратыўная кампазіцыя «Расліны Палесся», 1985 г. *Каляровае шкло; аўтарская тэхніка.*

Календарная восень. Колеравае кола павярнула з зялёнага на жоўтае, далей на аранжавае, потым на чырвонае. Мастакі, звяртаючыся да тэмы восені, звычайна малююць дары зямлі руплівому гаспадару вясковай сядзібы ці эфектныя краявіды з колеравамі дысанансамі. А ў плане сацыяльным верасень — пачатак заняткаў у школе. Для дарослых, асабліва для тых, хто адпраўляе сваіх сына ці дачку "першы раз у першы клас", — Дзень ведаў, так афіцыйна называецца дзень 1 верасня, падстава азірнуцца на ўласнае дзяцінства, прыгадаць сябе першакласнікам.

Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

КУЛЬТУРА

КАСТРЫЧНІК 2021

Кузняцова Ірына Іванаўна. Дэкаратыўны набор «Вецер», 1980 г. *Каляровае шкло, бескаляровае шкло; выдзіманне.*

Мурахвер Уладзімір Сямёнавіч. Дэкаратыўная кампазіцыя «Сіла зямлі», 1978 г. *Матаванае шкло; гута, маліраванне.*

У тапаніміцы, бадай, кожнага больш-менш значнага беларускага паселішча ёсць што-небудзь звязанае з кастрычнікам 1917 года. У нашай сталіцы гэта раён, вуліца, плошча, кінатэатр. Кастрычнік у палітычнай свядомасці беларускай грамады за савецкім часам і ў першыя гады Незалежнасці стаяў у адным шэрагу з маем, і колер меў адпаведны. Колер Чырвонага сцяга. Сёння для нас больш актуальна тое, што гэты месяц у беларускім нацыянальным календары звязаны, прычым здаўна, не са стрэлам “Аўроры” па безабаронным палацы і штурмам Эрмітажа ў Санкт-Пецярбурзе, сталічным горадзе Расійскай імперыі, але са звыклай сялянскай працай. У гэты восеньскі час сяляне трапалі, часалі лён і каноплі, з якіх ападала шмат кастрыцы.
У нас на кастрычнік прыпадае свята Пакровы. Казалі, “Святы пакроў пакрыў зямлю жоўтым лістом, маладым сняжком, ваду — лёдам, пчалу — мёдам, дзеўку — вянком…”

Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

КУЛЬТУРА

2021 ЛІСТАПАД

Арцёмава Таццяна Андрэеўна. Дэкаратыўны набор «Яблыневы колер», 1976 — 1977 гг. *Бескаляровы крышталь, рубінавае шкло; хімічная паліроўка, алмазная грань, пескаструйная апрацоўка, гута.*

Назва гаворыць сама за сябе. У лістападзе ападае лісце, агаляюцца дрэвы. Выразны знак, што зіма на падыходзе. Праз дзівосы нашага надвор'я ў лістападзе часам бывае халадней, чым у студзені. Тут, мабыць, спрацоўвае яшчэ і псіхалагічны момант. Па зіме снег — нармальная з'ява. А калі толькі што было адносна цёпла, і раптам снег... Няўтульна неяк. Зразумела, што сонечнае надвор'е людзям больш да спадобы. Але ёсць гарады, якім пасуе менавіта восень, якім дождж і нізкае неба надаюць асаблівую выразнасць, выклікаюць згадкі пра іх даўнюю гісторыю, пачатак якой губляецца ў глыбіні стагоддзяў. Ёсць такія гарады і ў Беларусі.

Літвіненка Ганна Васільеўна. Чайны сервіз «Блакітны пейзаж», 1991 г. *Фарфор; надглазурны роспіс.*

Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз	Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30					

КУЛЬТУРА

СНЕЖАНЬ 2021

Раудвеэ Сільвія Янаўна. Дэкаратыўны набор «Арктыка», 1968 г. *Бескаляровы крышталь; алмазная грань, пескаструйная апрацоўка.*

Ісаевіч Галіна Анатольеўна. Дэкаратыўны набор «Серабрысты іней», 1980 г. *Бескаляровы крышталь; граненне.*

Зімой год распачаўся, зімой і канчаецца. Сумна і адначасова радасна, бо наперадзе Каляды, Новы год — святы, да якіх прызвычаіліся з дзяцінства і ад якіх нават пры самым прагматычным складзе розуму чакаеш цуду. Гэта нейкае падабенства такога інтымнага свята, як твой дзень нараджэння, які дзіўным чынам супадае з днямі нараджэння мільёнаў людзей ва ўсім свеце. На Каляды, на Новы год мы ўсе, хто згодны з календаром — імяніннікі. А прыпадае самае цёплае свята на самую халодную пару года. Хтосьці гэта вельмі хораша прыдумаў. Студзеньскім святам вельмі пасуе зіхатлівы крышталь. У спалучэнні з агнём у каміне і сцюжай за акном.

Рэдакцыя “К” выказвае словы шчырай падзякі кіраўніцтву і супрацоўнікам Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь за прадстаўленне ілюстрацыйнага матэрыялу.

Пн	Аў	Ср	Чц	Пт	Сб	Ндз
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 397 01 63 (экскурсійнае бюро)
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.".
Выставы:
■ Выстава твораў Дар'і Карпавай **"Вітамін Ж(ывапіс)"** — да 10 студзеня 2021-га.
■ Сумесны культурна-адукацыйны праект-квэст Нацыянальнага мастацкага музея і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны **"Аб Вялікай Айчыннай..."**
■ **"Фердынанд Рушчыц"**: віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.
■ Віртуальная выстава **"Юбілей беларускага камсамола"**.
■ Віртуальная выстава **"Юбілей беларускага камсамола"** прысвечаная 100-годдзю ЛКСМБ — на сайце музея.
■ Выстава **"Фарбы як гукі: аб чым гавораць карціны глухіх дзяцей?"** — з 10 снежня.
■ Выстава **"Ян Дамель. Палатно. Папера. Лічба"** — да 27 студзеня.
■ Выстава **"Твары родных людзей. Жывапіс Юрыя Піскуна"** — да 4 студзеня.
■ Выстава беларускага мастака Мікалая Кузьміча **«Byzantium»**— з 2 снежня.
■ Выстава **"Мастакі маладзечанскага краю"** — да 4 студзеня.
■ Віртуальная выстава **"Лявон Баразна. Беларускі народны арнамент Палесся"** — да 14 стузеня.

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 358 88 78
■ Калядная праграма "у гасцях у казкі" 11.12. Пачатак а 17-й.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
■ **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
■ **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.
■ Выстава **"Эпоха рамантыкаў. Ваньковіч і яго час"** — да 19 лютага 2021-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"Повязь часоў"**, якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
■ **Займальныя майстар-класы** па саломапляценню, вырабу традыцыйных лялек, пляценні паясоў (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00. Папярэдні запіс абавязковы.
■ Праграма **"На Каляды ў музей"** (транспарт ад школы да музея і назад, экскурсія, майстар-клас па саломапляценні, выступленне калядоўшчыкаў, майстар-клас па традыцыйных танцах, народныя гульні, пачастунак). Папярэдні запіс абавязковы.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск,вул. Някрасава, 3
Тэл.: 399-09-79
Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00
■ Выставачны праект **"Новы год. Анталогія свята"**.
■ Выстава адной карціны.
■ Выстава Максіма Петруля **"Максімалізм"**.
■ Выстава **"Трыццаць тры творы. Выстава набыткаў музейнага зборы НЦСМ"**.
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47
Тэл.: 242-78-14
Час працы: аўторак-нядзеля 12.00-20.00
■ Выстава **"Лінія любові. Эратызм у творчасці вялікіх майстроў XX стагоддзя"**.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Інтэрактыўная праграма **"Палёт у Новы год"** — 5,6 студзеня.
■ Экспрэс-выстава **"Музей у чамадане"** (выязная ўслуга) — да 31 мая.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8–01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект **"Сапраўднае"** мастакоў міжнароднага грамадскага аб'яднання "Еўразійская мастацкая садружнасць" — да 28 лютага 2021-га.
■ Выставачны праект **"Пасядзім з густам!"** (фатэлі і крэслы XVIII — XX стст. з фондаў музея-запаведніка) + квэст-віктарына **"Пасядзім, падумаем"**. Па папярэдніх заяўках. Да 5 красавіка 2021-га.
■ Міжнародны выставачны праект **"Castrum doloris. Пахавальны цырыманіял нясвіжскага двара"**. У складзе пастаяннай экспазіцыі.
■ Міжнародны выставачны праект **"Даспехі радзівілаўскага Нясвіжа"** (артэфакты з калекцый Музея Фіцвільяма Кэмбрыджскага універсітэта, Нацыянальнага гістарычнага музея і Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж"). У складзе пастаяннай экспазіцыі.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейсіка, 1.
Ратуша
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст **"Выходкі старога захавальніка"**. Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8–01596) 2 82 90, (8–01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатралізаваная экскурсія **"Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі"**.
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі **"У госці да Пане Каханку"**.
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі **"Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя"**.
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дваіх **"Інтрыгі Купідона"**.
■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: **"Табе, нашчадак, у добры дар…", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако"**.
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія **"Чароўная гісторыя ў Мірскім замку"**.
■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.
■ Музейная фотапляцоўка.
■ **Восеньскі сезон канцэртаў Белдзяржфілармоніі.**
■ **Квэст "Таямніца двух куфраў"**.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"
звяртайцеся па тэлефоне
+ 375 17 286 07 97
і па тэлефоне/факсе
+375 17 334 57 41
альбо пішыце на электронны адрас
kultura@tut.by!

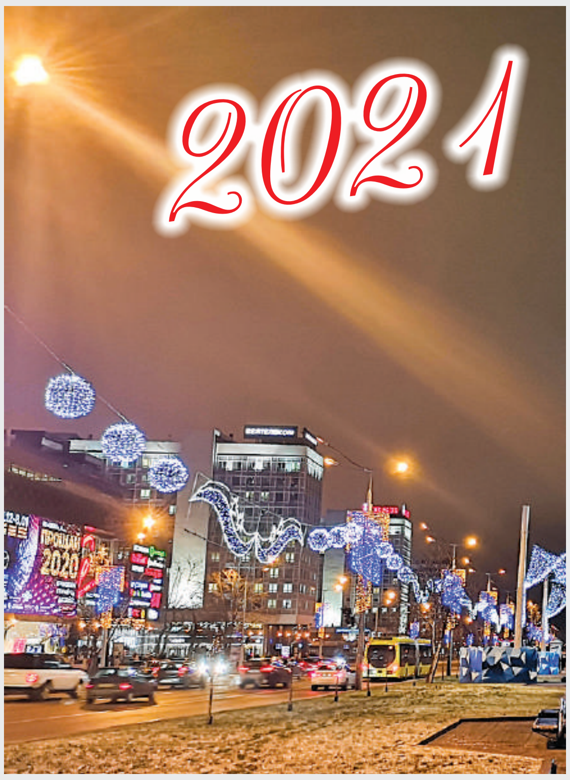

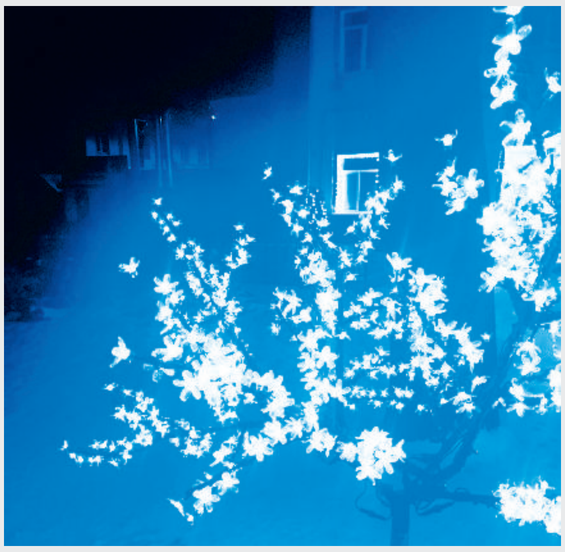

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ і Наталлі ОВАД.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Праспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
Праспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Праспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ **2, 5 —** Канцэрт-сюрпрыз **"Навагодні маскарад"** (з удзелам зорак оперы і балета Вялікага тэатра Беларусі). Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак а 16-й і ў 20.00.
■ **3 — "Пінокія"** (опера ў 2-х дзеях) Г.Бруні. Дырыжор — Дзмітрый Мацвіенка. Пачатак аб 11-й і а 14-й.
■ **3 — "Жызэль або Вілісы"** (балет у 2-х дзеях) А.Адана. Дырыжор — Мікалай Калядка. Пачатак у 19.00.
■ **6, 8 — "Папялушка"** (балет у 3-х дзеях) С.Пракоф'ева. Дырыжор — Іван Касцяхін. Пачатак у 19.00.
■ **8 — "Тры парасяці"** (балет у 2-х дзеях) С.Кібіравай. Дырыжор — Іван Касцяхін. Пачатак у 19.30.
■ **8 —** Блакітны агеньчык. Пачатак у 19.30.
■ **9 — "Чароўная музыка"** (опера-казка ў 2-х дзеях) М.Мінкова. Дырыжор — Іван Касцяхін. Пачатак а 12-й.
■ **9 — "Іаланта"** (опера ў 2-х дзеях) П.Чайкоўскага. Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак у 19.00.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.
■ **4 — "Сіроха"** (жыццё ў дзвюх эпохах) Ю.Чарняўскай. Перанос з 16.12.2020.
■ **5 — "Навагоднія прыгоды ў Віртулянды"** (музычны спектакль для дзяцей і дарослых) І.Пятрова.
■ **5 — "Мудрамер"** (сатырычная камедыя) М.Матукоўскага.
■ **6 — "Навагоднія прыгоды ў Віртулянды"** (музычны спектакль для дзяцей і дарослых) І.Пятрова.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ **2, 3, 4, 9 — "Чароўная сняжынка"** (навагодні спектакль і забаўляльная праграма для дзяцей ад 3-х гадоў). Пачатак аб 11-й, а 14-й і ў 17.30.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.
З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").